

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN-2021-53

29.1.2021

Handelsbanken Liv NUF

Livsforsikring/uføredekninger/pensjon

Tegning – slitenhet/konsentrasjonsvansker/medisiner - GU? – avkortning 2/3 - fal. §§ 13-2 annet ledd, 13-1 og 13-4.

Forsikrede tegnet en uføreforsikring og svarte bl.a. nei på spørsmål om hun hadde hatt angst, depresjon, utbrenthet, spiseforstyrrelser eller andre nervøse lidelser og om hun hadde fått foreskrevet medisiner av lege. Fastlegen noterte 2 år før tegning at hun var veldig sliten og hadde bedt skolen ta hensyn til dette. I tillegg hadde hun fått utskrevet resept på Nexium ca. et halvt år før tegning. Saken reiste spørsmål om selskapet kunne avkorte utbetalingen med 2/3 deler som følge av grovt uaktsomt brudd på opplysningsplikten ved tegning. Etter en konkret vurdering konkluderte nemnda med at selskapet ikke hadde sannsynliggjort at forsikrede grovt uaktsomt hadde forsømt opplysningsplikten ved tegningen. Forsikrede ble gitt medhold.

Saksfremstilling

Forsikrede (f. 1988) søkte sommeren 2009 om uførekapitalforsikring (kollektiv). I den forbindelse fylt forsikrede ut helseerklæring 29.7.09.

Forsikrede svarte nei på spørsmål 10:

Har du i løpet av de siste fem årene vært til undersøkelse eller behandling av lege, psykolog, fysioterapeut, kiropraktor, naturmedisiner eller andre behandlere?

Forsikrede svarte ja på spørsmål 11 og opplyste at hun hadde fjernet mandlene i mai 2006:

Har du i løpet av de siste 10 årene vært innlagt eller vært til dagbehandling eller kontroll på sykehus, klinikk, kursted eller annen behandlingsinstitusjon?

Forsikrede svarte nei på spørsmål 13:

Har du eller har du hatt angst, depresjon, utbrenthet, spiseforstyrrelser eller andre nervøse lidelser, eller har du vært under samtaler eller behandling hos psykolog eller psykiater?

Forsikrede svarte nei på spørsmål 14:

Bruker du for tiden, eller har du i løpet av de siste fem år brukt medisiner foreskrevet av lege?

Forsikrede svarte nei på spørsmål 20:

Har du opplysninger om andre særlige forhold som du må forstå er av vesentlig betydning av selskapets vurdering av risikoen ved å forsikre ditt liv eller helse?

Forsikrede svarte nei på spørsmål 25:

Har du i løpet av de siste fem år i mer enn to uker hatt andre diffuse smertetilstander/utbrenthet?

Forsikrede svarte nei på spørsmål 29:

Har du eller har du hatt andre sykdommer, skader eller plager utover det som er spurt om eller oppgitt tidligere?

Selskapet innvilget uførekapital på vanlige vilkår 3.9.09.

Journalopplysninger før egenerklæring av 29.7.09

Den 7.2.06 var forsikrede til legekonsultasjon ved ... ØNH:

AKTUELT: Konsultasjon Var her i 99 med kul på halse. P-cyt på RH som viste uspesifikk lymfadenitt på ve skje av halsen. Kulen er fremdeles der. Har ikke vokst men blusser opp ved forkjølelse. Har sans 1 strep hals årlig og hatt disse plagene 10 år uten bedring.

Den 16.4.07 noteres det i fastlegejournalen:

Konsultasjon Går siste året på allmenn på VGS. Veldig sliten, klarer ikke konsentrere seg. Søvnproblemer. Hadde en knekk før jul pga noe som skjedde sist sommer.

Brev ang. pasient til SKOLEN; Fritekst

Videre skrev fastlegen følgende brev til skolen:

Det bekreftes at hun for tiden er veldig sliten, klarer ikke konsentrere seg og har søvnproblemer. Hun har behov for at dette tas hensyn til da situasjonen nå er slik at hun ikke klarer yte så mye som hun ellers ville gjort. Attesten gjelder frem til avsluttende eksamen.

I fastlegejournalen noteres følgende diagnoser:

190407 MHO A04 SLAPPHET/TRETHET

160407 MHO A04 SLAPPHET/TRETHET

300307 RBS P29 SLITENHETSSYNDROM

011206 EFH P29 SLITENHETSSYNDROM

Den 23.9.08 er forsikrede hos A.Z. og får resept på p-piller:

Pasienten er henvist for GU. Dysmenore ca ett år etter menarche. Menarche 12 år gml, P-piller i 3 år, men god effekt. Brukte Loette. Har igjen fått utalts mens smerter. Har pt ikke behov for Prevensjon ...

Hun fikk utskrevet resept på Nexium 8.1.09 og ble samme dag henvist til hudlege.

I felleskatalogen.no fremstår hvilke tilstander Nexium brukes til å behandle:

Gastroesofagal reflukssykdom" (GERD). Dette er når syre fra magesekken støtes opp i spiserøret (røret som forbinder svelget med magesekken) og forårsaker smerte, betennelse og halsbrann.

Sår i magesekken eller øvre del av tarmen (tyntarmen) som er infisert med en bakterie som kalles "Helicobacter pylori". Dersom du har denne tilstanden, kan legen din også forskrive antibiotika for å behandle infeksjonen og gjøre det mulig for såret å leges.

Magesår på grunn av legemidler som kalles NSAID (ikke-steroide antiinflammatoriske legemidler). Nexium kan også brukes for å forebygge dannelse av magesår hvis du tar NSAID.

For mye magesyre på grunn av svulst i bukspyttkjertelen (Zollinger Ellisons-syndrom).

Vedlikeholdsbehandling etter forebygging av nye blødninger fra magesår med intravenøs Nexium.

Den 15.4.9 fikk hun resept på Dalacin, som er et middel mot kviser.

Den 27.5.09 ble hun henvist til kirurgisk poliklinikk Ski sykehus *"for relativ stor lipom rygg."*

Journalopplysninger etter egenerklæring 29.7.09

Den 17.2.10 ble forsikrede henvist til psykolog og det noteres i journalen:

Gått 2. semester Hadde eksamener i januar og greide disse men er svært ukonsentrert og urolig ...

Den 10.6.11 ble hun innlagt på sykehus for fjerning av lipom i hud:

Henvist 27.05.09 for å få vurdert en kul på rygg. Hun har merket kulen i halvannet års tid. Ikke vært infisert. Palperer en bløt uklart definert subkutan kul med største diameter 3-4 cm. Klinisk lipom. Hun informeres om

at kuten ikke er farlig, men ønsker denne fjernet. Hun har reagert med hodepine på lokalbedøvelse hun har fått hos tannlegen, sannsynligvis en reaksjon på adrenalin ...

Den 3.3.10 er hun innlagt en dag på sykehus:

Sykehistorie:

Pasienten kommer fra en relativt frisk familie, dog en søster har cøllaki og bruker glutenfri kost. Selv har hun prøvd med glutenfri kost våren 2009 uten effekt. Hun har siden nyttår hatt en del plager med magen i form av oppkast og litt løs avføring fra 2-5 ganger daglig med litt slim, men ikke merket blod. Smerten har sittet som et beite tvers over i epigastriet, egentlig lite oppstøt. Hun har ikke merket at det noen spesiell mat som gir plager, og hun har kanskje gått også litt ned i vekt. Hun er slank, har alltid vært det. På grunn av sitt oppkast og smertene, kommer hun til gastroskopi. Hun angir forøvrig at hun og har hatt litt svimmelhet og til og med våknet av dette på natten. Føler seg oppblåst og har mye luft og rumling i magen ...

I udatert legeerklæring ved arbeidsuførhet noteres følgende:

27 år gml kvinne, samboer, bor i felles leilighet ingen barn. Trygg barndom, Vært flink på skolen som barn. 2008: Utredet for menstrasjonssmerter hos gynekolog. 2010: Lett øsofagitt. Gastnoekopert. Begynte å studere til tannlege i 2009, måtte avslutte pga panikkangst, gikk til privat psykolog. Jobbet i barnehage sommer 2010-sommer 2011, også Jobbet på sykehjem. Begynte å studere på Univ i Oslo 2012, men fikk på ny økende angst og måtte avslutte ...

Det fremkommer av epikrise av 18.8.14 fra sykehus:

TIDLIGERE PSYKIATRISK SYKEHISTORIE

Pasienten slet en del psykisk etter at hun mistet morfar i desember 2009. Hun gjennomførte hjerte/lungeredning fram til ambulansen kom. Hun hadde en sorgreaksjon og urofølelse i ettertid og opplevde det som traumatisk. Hun gikk til en privat psykolog i 3-4 måneder i ettertid. Pasienten begynte å slite med diverse fysiske symptomer og fikk diagnose ME etter 2 års utredning høsten 2011. På denne tiden våknet pasienten noen ganger med hjertebank, gulping og svimmelhet. Det var uklart om det kunne være panikk/angst etter om det var en del av hennes somatisk sykdomsbilde. I april 2010 sluttet hun på studie pga. helse. Hun ble nedfor pga. tap av drømmen om å bli tannlege og det lange forløpet med utredning av sykdommen. Hun slet også en del med følelsen av å ikke bli trodd av venner, leger og familien ...

Den 27.5.19 fremmet forsikrede krav under dekningen. Det ble i forbindelse med søknaden fylt ut egenerklæring 30.7.19. Det ble opplyst at årsaken til 100 % uførhet var ME, og at den startet i november 2011. Selskapet innhentet i flere omganger medisinske journaler og opplysninger fra Nav. Siste etterspurte legeopplysning mottok selskapet 30.12.19. Selskapets vurdering om avkortning er datert 8.1.20.

Forsikrede har i det vesentlige anført at det ved utfyllingen av helseerklæringen ikke er utvist grov uaktsomhet, men i beste fall alminnelig uaktsomhet. Det var brudd med kjæresten sommeren 2006 som ga henne reaksjoner som var altoppslukende og preget henne i underkant av ett år i form av konsentrasjons- og søvnproblemer. Hun hadde minimalt med fravær på videregående skole i den perioden legen har notert "slitenhetssyndrom" i journalen.

Først i etterkant av den traumatiske episoden hvor hun fant sin bestefar død, fikk hun nye og vedvarende helseplager, som til slutt resulterte i 100 % arbeidsuførhet. Dette hadde ingen sammenheng med de situasjonsbetingede reaksjonene hun hadde i 2007. Det er fremlagt vitnemål fra videregående skole som viser svært gode karakterer og som viser ubetydelig fravær.

I forhold til Nexium ble det utskrevet ved to anledninger i 2009 knyttet til alminnelige plager med halsbrann. Ved første foreskrivning ble det fra legens side antatt at halsbrannplagene skyldtes en forutgående periode med mye festing julen 2008. Halsbrannen ble borte etter kuren med Nexium. Ny foreskrivning av Nexium ble gitt i august 2009, og var knyttet direkte opp mot en matforgiftning under feriereise til Kypros. Det samme gjelder foreskrivning av Dalacin liniment i april og mai 2009. Dette medikamentet ble foreskrevet i et forsøk på behandling av kviser, og er

umulig et forhold som selskapet kan påberope seg som "vesentlig" for selskapets vurdering av tegningsrisikoen. Det vises til avgjørelse 2018-600 og RG 2013-661.

Selskapet har i det vesentlige anført at det er tilstrekkelig sannsynliggjort at det foreligger grovt uaktsomt brudd på opplysningsplikten, og at selskapet kan avkorte med 2/3. Rettstilstanden må forstås slik at beviskravet ved selskapets anførsel om grovt uaktsomt brudd på opplysningsplikten vil bero på en konkret vurdering. Hvor strengt beviskravet, er vil være avhengig av hvor "kvalifisert klanderverdig, belastende eller infamerende" forholdet er. Det korrekte ved grov uaktsomhet vil - ut fra rettskildene - sannsynligvis være slik at beviskravet vil kunne ligge på en "glideskala" fra alminnelig sannsynlighetsovervekt opp mot betydelig eller klar sannsynlighetsovervekt, men at avvik fra det alminnelige overvektsprinsipp må bero på de særlige forhold som er oppstilt i rettspraksis. Uttalelsen i FinKN-2018-600 om at "Beviskravet for grov uaktsomhet er tilnærmet lik det som benyttes ved svik" har ut fra dette ingen støtte i rettskildene. Det vises til HR-2018-874-A – UTV-2018-1129, HR-2016-2579-A, Hans Jacob Bull, Forsikringsrett s. 324-325, og Knut S. Selmer, Forsikringsrett (2. reviderte utgave, 1981) som omtaler bevisbyrde på sidene 254 - 255 og 318 – 321, samt professor Magne Strandbergs kommentar til ovennevnte Høyesterettsdom i Tidsskrift for Forretningsjuss 2017 s. 50-73.

Det foreligger klar sannsynlighetsovervekt for at forsikrede visste at opplysningene hun ga i helseerklæringen var uriktige. Det er svært lite sannsynlig at hun ikke husket de forhold som hun har utelatt å oppgi iht. spørsmålene. Flere av disse forholdene gjelder helseproblemer og sykehusbesøk kort tid/ få år før utfyllingen av helseerklæringen. At pasienten ikke kjente legens diagnose er irrelevant. Det spørres ikke om diagnoser, det er i spm. 13 spurt konkret om bl.a. "angst, depresjon eller andre nervøse lidelser" og i spm. 25 om "diffuse smertetilstander/ utmattethet". Forsikrede skulle også uansett svart ja på spørsmål 10 om legekonsultasjon. Og hvis hun ikke syntes disse spørsmålene "passet" på disse helseproblemene, er det åpenbart at hun da skulle svart ja på spørsmål 20 og 29. Den senere uførhet synes for øvrig å ha nær sammenheng med de helseproblemer som hun unnlot å opplyse om. Forsikrede opplyste heller ikke om fordøysesplager, og legebesøk samt medikamentbruk i denne forbindelse. Dette innebærer at hun svarte feil på spørsmål 10 og 14.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Saken reiser spørsmål om selskapet har anledning til å avkorte utbetalingen med 2/3 som følge av at forsikrede ved tegning har utvist grovt uaktsomt brudd på opplysningsplikten, jf. fal § 13-2 annet ledd jf. fal. § 13-1 a og fal. § 13-4 annet ledd annet punktum.

Etter fal. § 13-1 a kan selskapet ved tegning av forsikring be om opplysninger som har betydning for vurderingen av risikoen. Forsikrede plikter etter annet ledd å gi riktige og fullstendige svar på spørsmål selskapet stiller. Videre skal forsikrede på selskapets oppfordring gi opplysninger om særlige forhold som han eller hun må forstå er av vesentlig betydning for selskapets vurdering av risikoen, selv om dette ikke direkte omfattes av de spørsmål som er stilt i helseerklæringen. Det sentrale i opplysningene som etterspørres er at de skal danne grunnlag for selskapets risikovurdering.

Fal. § 13-2 regulerer nedsettelse av selskapets ansvar når opplysningsplikten er forsømt. I første ledd reguleres svikaktig forsømmelse. Etter annet ledd kan selskapets ansvar settes ned eller falle helt bort om forsikringstaker ellers har forsømt opplysningsplikten såfremt det ikke er bare lite å legge vedkommende til last. Spørsmålet om forsikrede er "ikke bare lite å legge til last" må avgjøres ut fra en konkret vurdering av forholdets art, hvilke forutsetninger forsikrede hadde for å kjenne korrekt faktum, og "forholdene ellers", jf. Rt. 2000 s. 59.

Forsikringsselskapet har en streng bevisbyrde for at det foreligger grovt uaktsomt brudd på opplysningsplikten ved tegning. Nemnda legger til grunn at beviskravet ved anførsel om grov uaktsomhet er tilnærmet lik den som gjelder for svik, dvs. klar sannsynlighetsovervekt for at det foreligger et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte, jf. blant annet 2019-091, 2020-460 og 2020-532.

Nemnda tar i det følgende stilling til om selskapet har sannsynliggjort at forsikringstaker ga uriktige opplysninger ved tegning, jf. fal. § 13-1 a, og om forsømmelsene eventuelt er grovt uaktsomme.

Det følger av fremlagt dokumentasjon at forsikrede uriktig har svart nei på spørsmål 10, om hun "i løpet av de siste fem årene har vært til undersøkelse eller behandling av lege, psykolog, fysioterapeut, kiropraktor, naturmedisiner eller andre behandlere". Journalnotater viser at forsikrede har vært hos gynekolog 27.9.08, undersøkelse ved ØNH 7.2.06 og kirurgisk fjernet lipom på rygg på sykehus 27.5.09. Selskapet har ikke anført at uriktig svar knyttet til nevnte undersøkelser/ behandlinger innebærer brudd på opplysningsplikten.

Derimot anfører selskapet at unnlatelse av å opplyse om legekonsultasjoner og helseproblemer som slitenhetssyndrom og slapphet/tretthet de siste tre årene før tegning innebærer brudd på opplysningsplikten.

Selskapet har vist til at forsikrede i tillegg til spørsmål 10, også har svart feil på spørsmål 13 og 25. Spørsmål 13 gjelder om forsikrede har/har hatt "angst, depresjon, utbrenthet, spiseforstyrrelser eller andre nervøse lidelser" eller har vært under samtaler eller behandling hos psykolog eller psykiater. Spørsmål 25 gjelder om forsikrede i løpet av de siste fem årene i mer enn to uker har hatt "andre diffuse smertetilstander/utbrenthet".

Selskapet har vist til oversikten over diagnoser stilt ved legekontoret der det fremgår at det 1.12.06 og 30.3.07 er angitt diagnosen "P29 Slitenhetssyndrom". Det er ikke anført noen detaljer om besøkene i selve journalen, annet enn "Konsultasjon". Selskapet hevder at ut fra diagnosen som ble benyttet, er det sannsynlig at samtalen med lege berodde på symptomer forbundet med hennes slitenhetssyndrom.

Det følger av journalopplysninger før utfylling av helseerklæring 31.7.09 at forsikrede var til legekonsultasjon 16.4.07:

Konsultasjon Går siste året på allmenn på VGS. Veldig sliten, klarer ikke konsentrere seg. Søvnproblemer. Hadde en knekk før jul pga noe som skjedde sist sommer.

Etter konsultasjonen ble diagnosen satt til "A04 Slapphet/tretthet". Spørsmål 13 og 25 nevner ikke noe om slitenhet og konsentrasjonsproblemer. Etter nemndas syn er det ikke klart at forsikredes tilstand kan falle inn under disse spørsmålene, som utbrenthet eller andre nervøse lidelser. Forsikrede har fremlagt vitnemål fra 2007 som viser gode karakterer og minimalt med fravær. Etter en konkret vurdering finner nemnda at selskapet verken har sannsynliggjort i tilstrekkelig grad at spørsmål 13 og 25 er besvart uriktig, eller at forsikrede ved unnlatelse av å opplyse om det ovennevnte ved utfyllingen av helseerklæringen 31.7.09, over to år senere, har utvist grov uaktsomhet.

Når det gjelder journalopplysninger som fremgår av legeerklæring ved arbeidsuførhet av 30.4.14, flere år etter tegning, bemerkes det at slike har mindre bevismessig vekt, enn journalopplysninger nedfelt før utfylling av helseerklæringen.

Det er videre på det rene at forsikrede har svart uriktig på spørsmål 14 som gjelder medisiner foreskrevet av lege. Forsikrede fikk i januar 2009 utskrevet Nexium. Forsikrede har opplyst at dette

skyldes halsbrann etter festing julen 2008, og at plagene ble borte etter kuren. Det er ikke nedfelt noe i journalen om årsaken til resepten. Dalacin ble utskrevet i mai 2009, og er gitt mot kviser som er en ufarlig tilstand. Generelt har det stor betydning at det svares korrekt på alle spørsmål i helseerklæringen, og opplysninger om reseptbelagte medisiner foreskrevet av lege har stor betydning. Nemnda finner like fullt etter en konkret vurdering at selskapet ikke har sannsynliggjort at forsikredes uriktige svar på dette spørsmålet, i lys av hvilke legemidler som er forskrevet, innebærer et markert avvik fra forsvarlig handlemåte.

Selskapet har videre anført at forsikrede ikke har opplyst om fordøyelsesplager, men det er ikke vist til hvor dette fremkommer i journalopplysningene. I journalnotat etter tegning av 3.3.10 fra Lovisenberg diakonale sykehus fremkommer det at forsikrede har hatt en del plager etter nyttår. Den eneste opplysningen som viser tilbake i tid til før tegning, er at forsikrede våren 2009 prøvde glutenfri kost uten effekt. Selskapet har ikke presisert hvilket spørsmål det mener er uriktig besvart, men nemnda antar at det siktes til spørsmål 20 og/eller 29.

Nemnda bemerker at det ikke er noen journalopplysninger nedfelt før tegning knyttet til fordøyelsesplager. Etter en konkret vurdering er nemnda av den oppfatning at unnlatelse av å oppgi at man har forsøkt glutenfri kost ikke er tilstrekkelig til å sannsynliggjøre at forsikrede har utvist grov uaktsomhet.

Selskapet har etter dette ikke anledning til å avkorte erstatningen.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Forsikrede gis medhold.

Ved behandlingen deltok Kaja de Vibe Malling (leder), Barbro Paulen (selskapsrepresentant), Paal Bjønness (forbrukerrepresentant).